

«Αθηνά»

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΕΓΧΟΥ ΟΠΛΩΝ

Σαλαμίνος 10, Θεσσαλονίκη 54625, Τηλ/Fax: 2310904794 / 6944165341, www.armscontrol.info

**Η ΕΝΔΟΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ: Εσωτερικές Μεταβολές και
Γεωστρατηγικές Επιπτώσεις στην Υψηλή Στρατηγική
της δεύτερης διακυβέρνησης Bush Jr.***

*του Θεόδωρου Τσακίρη**
Ερευνητή Πυρήνα Ινστιτούτου Αμυντικών Αναλύσεων,
Υπουργείου Εθνικής Άμυνας*

Η υποχρεωτική αποχώρηση του Colin Powell από το ΥΠΕΞ μπορεί να απογοήτευσε πολλούς ευρωπαίους αλλά σηματοδότησε την προσωπική ενίσχυση της Condolezza Rice στον ενδο-κυβερνητικό καταμερισμό ισχύος. Η εξέλιξη αυτή σε συνδυασμό με την ανάληψη της διεύθυνσης του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας από τον μέχρι σήμερα υπαρχηγό της, Stephen Hadley καταδεικνύει: (α) την επέκταση του προσωπικού ελέγχου του Προέδρου Bush Jr. επί του γραφειοκρατικού του οικοδομήματος και (β) την υποβάθμιση της επιρροής των νεοσυντηρητικών ιεράκων που κυριάρχησαν κατά την παρελθούσα τετραετία εκμεταλλευόμενοι την κυβερνητική/διπλωματική απειρία του τότε απο-νομιμοποιημένου προέδρου και την πρωτοφανή θεσμική ισχύ του Αντιπροεδρικού θώκου υπό τον Dick Cheney.

Η σύντομη ανάλυση της Υψηλής Στρατηγικής της πρώτης προεδρίας Bush Jr. που ακολουθεί, επιχειρεί να τεκμηριώσει την ανωτέρω διαπίστωση, *διαλύοντας την εντύπωση ότι η Δρ. Condolezza Rice ταυτίζεται με την φιλοσοφία της υπερσυντηρητικής συμμαχίας Cheney-Rumsfeld* που φέρει και τη μεγαλύτερη ευθύνη για το φιάσκο της αμερικανικής μεταπολεμικής στρατηγικής στο Ιράκ και την σοβαρότερη Ευρω-Ατλαντική κρίση από τα γεγονότα του Σούεζ το 1956. Ο ενδο-κυβερνητικός καταμερισμός ισχύος που προέκυψε από τις εκλογές του 2000 που έφερε στην εξουσία έναν ασταθή, άπειρο και θεσμικά ανασφαλή Πρόεδρο, δημιούργησε τρία σαφή και μεταξύ τους διακριτά κέντρα εξουσίας:

(α) Το Υπουργείο Εξωτερικών. Η τοποθέτηση του Colin Powell στο State Department είχε αρχικά αντιμετωπιστεί ως η χρυσή ευκαιρία για την γραφειοκρατική αναγέννηση του Υπουργείου στον εδνοκρατικό ανταγωνισμό της Ουάσινγκτον. Ο Powell καταγόταν απο την μετριοπαθή πτέρυγα του ρεπουμπλικανικού κόμματος και διέθετε και αυτός ένα εξαιρετικά εντυπωσιακό βιογραφικό όταν διέβη τις πύλες του επταόροφου κτηρίου στο Foggy Bottom, που συνδυάζε μια λαμπρή στρατιωτική καριέρα (Α/ΓΕΕΘΑ 1989-1993) με το διαγραφειοκρατικό κύρος ενός πρώην Συμβούλου Εθνικής Ασφαλείας (1987-1988).

Στην πραγματικότητα η υπουργοποίηση Powell αποτελούσε ένα αναγκαίο κακκό για τον νεοεκλεγέντα πρόεδρο. Ενίσχυε το κεντρώο και μετριοπαθές του προφίλ σε πολιτικό επίπεδο και σηματοδοτούσε μια συναινετική πολιτική επιλογή σε μια βαθύτατα διχασμένη Γερουσία που είχε χωριστεί ακριβώς στη μέση μετα τις εκλογές του 2000. Ο Powell θα ταίριαζε καλύτερα στο κοσμοπολίτικο περιβάλλον του πατέρα Bush. Στο «τεξανικό» περιβάλλον του George Bush Jr. ουδέποτε έγινε πραγματικά αποδεκτός και ουδέποτε ο ένωσε ιδιαίτερα άνετα. Αν κανείς εξαιρέσει ορισμένες προσωπικές του επιτυχίες στη διαχείριση των Αμερικανο-Κινεζικών και Αμερικο-Ινδικών σχέσεων, όπως στο ζήτημα της επέκτασης του ΝΑΤΟ, ο ρόλος του ΥΠΕΞ ουσιαστικά υποβαθμίστηκε σε δραματικό βαθμό κατα την παρελθούσα τετραετία.

Οποτεδήποτε πετύχαινε να διασφαλίσει την υποστήριξη της Rice (Αμερικανο-Ρωσική Συμφωνία Μείωσης των Πυρηνικών, Παραπομπή θέματος του Ιράκ στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ), ο Powell πετύχαινε στις επιδιώξεις του. Ωστόσο ο ίδιος, ουδέποτε αποδέχθηκε πλήρως τον ρόλο της πρώτης γυναίκας Συμβούλου Εθνικής Ασφαλείας με αποτέλεσμα να στραφεί σε άλλους θεσμικούς παράγοντες (CIA) που μολονότι έβλεπαν τον πρόεδρο σε καθημερινή βάση (George Tenet) δεν διέθεταν την προσωπική ψυχολογική σύνδεση που διέθετε η Rice. Εν πολλοίς ο Powell υπερεκτίμησε τις προσωπικές του δυνατότητες αλλά και την γραφειοκρατική υποδομή του Υπουργείου του στην ενδο-κρατική ισορροπία δυνάμεων της Ουάσινγκτον.

Πολλές φορές, (Βόρεια Κορέα (2001), Ρώσο-Τσετσενικές Σχέσεις, Δόγμα Προληπτικού Πολέμου, Ιράκ, Υπερβολική ανοικτή εμπλοκή στις Ουκρανικές εκλογές του περασμένου Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου 2004) ο πρώην ΥΠΕΞ ήρθε σε ανοιχτή ρήξη με την γραμμή του Λευκού Οίκου, κάτι που ουσιαστικά επιτάχυνε την απομόνωση του. Ο ίδιος θεωρεί ότι ξεγελάστηκε από τους Cheney και Rumsfeld αναφορικά με την εγκυρότητα των στοιχείων που παρουσίασε στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ γύρω

από τα υποτιθέμενα όπλα μαζικής καταστροφής του Ιράκ και θα είχε παραιτηθεί την επαύριον του πολέμου στο Ιράκ, αν δεν είχε κατηγορηθεί για λιποψυχία και εγκατάλειψη της θέσης του εν καιρώ πολέμου. Ενδεικτικό της θεσμικής του αδυναμίας υπήρξε ότι αν και η επιρροή του Πενταγώνου μετα το φιάσκο της επέμβασης στο Ιράκ μειωνόταν διαρκώς δεν μπόρεσε να μεταβιβάσει έστω και μέρος των αρμοδιοτήτων της μεταπολεμικής διαχείρισης του Ιράκ στο State Department.

(β) Το Γραφείο του Αντιπροέδρου και το Υπουργείο Αμύνης. Ο Dick Cheney αποτέλεσε κατά την παρελθούσα τετραετία τον ισχυρότερο αντιπρόεδρο στην Ιστορία των ΗΠΑ. Ο νυν αντιπρόεδρος των ΗΠΑ αποτελεί απο μόνος του έναν γραφειοκρατικό ογκόλιθο της σύγχρονης αμερικανικής ιστορίας. Το βιογραφικό του σημείωμα είναι κάτι παραπάνω απο εντυπωσιακό και η πορεία του στο ρεπουμπλικανικό κόμμα αρχίζει την ίδια περίπου περίοδο με αυτήν του πατέρα Bush, όταν ο Cheney αναλαμβάνει ως ο νεότερος στην ιστορία προσωπάρχης του Λευκού Οίκου επι Gerald Ford, τοποθετώντας στην ηγεσία του Πενταγώνου τον Doland Rumsfeld.

Αν και εξαφανίζεται απο το προσκήνιο κατα την οκταετία Reagan, επιστρέφει ως Υπουργός Αμύνης στην προεδρία του Πατέρα Bush (1988-1992) όπου και κατα καιρούς συγκρούεται με τον τότε Α/ΓΕΕΘΑ κ. Colin Powell. Επιστρέφει ως σύμβουλος του πατέρα Bush στο ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον του νεότερου Bush στα τέλη του 1999, αλλά δεν εμπλέκεται αρχικά άμεσα στην προεκλογική εκστρατεία του 2000. Το καλοκαίρι του 2000 μετά την επικράτηση του Bush Jr. έναντι του Γερουσιαστή McCain για το ρεπουμπλικανικό χρίσμα, ο Cheney αναλαμβάνει κατόπιν προτροπής του πατέρα Bush την αποστολή εξεύρεσης του καταλληλότερου υποψήφιου αντιπροέδρου για να καταλήξει τελικά ο ίδιος με το χρίσμα του αντιπροέδρου τον Ιούλιο του 2000. Και σε αυτήν την περίπτωση ο ρόλος του πατέρα Bush είναι καταλυτικός.

Η σχετική απειρία και ο περιπετειώδης τρόπος εκλογής του προέδρου Bush το 2000, δίνει μεγάλα περιθώρια ελευθερίας στον αντιπρόεδρο Cheney, το γραφειοκρατικό βάρος του οποίου τόσο σε επίπεδο ικανοτήτων όσο και σε επίπεδο εμπειρίας είναι αδιαμφισβήτητο σε όλο τον μηχανισμό της Ουάσινγκτον ήδη απο την εποχή που υπηρέτησε ως ο νεότερος ιστορικά προσωπάρχης του Λευκού Οίκου επι Προεδρίας Gerald Ford. Με βάση λοιπόν αυτήν τη σταθερά ο κ. Cheney οικοδομεί ένα προσωπικό δίκτυο επιρροής επιβάλλοντας τους παλαιούς του γνώριμους Donald Rumsfeld και Paul Wolfowitz στην πολιτική ηγεσία του Πενταγώνου. Αυτή η τριανδρία εκπροσωπεί μια ριζοσπαστική πτυχή της αμερικανικής πολιτικής που βρίσκει τις κοινές ιδεολογικές της ρίζες στον προπάτορα της σχολής των «νεο-συντηρητικών» και συντάκτη του ιστορικού κειμένου NSC-60, Paul H. Nitze.

Η αντίληψη αυτή ταυτίζεται με τις απόψεις των νεο-συντηρητικών αναφορικά με την αναγκαιότητα διατήρησης της αμερικανικής πρωτοκαθεδρίας σε παγκόσμιο επίπεδο, αντιλαμβάνεται τον ρόλο των ΗΠΑ στο διεθνές προσκήνιο ως αναδυόμενης αυτοκρατορίας, που δεν έχει κανένα ενδοιασμό να μεγιστοποιήσει την ισχύ της και να την χρησιμοποιήσει για να αποτρέψει την ανάδυση οποιασδήποτε άλλης δύναμης ικανής να απειλήσει το ηγεμονικό της προφίλ. Η αντίληψη αυτή δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη μονομερή χρήση στρατιωτικής βίας και την γενικότερη εναρμόνηση των υπολοίπων μέσω υψηλής στρατηγικής προς τη διευκόλυνση άσκησης μιας στρατο-κεντρικής πολιτικής ηγεμονικών επιδιώξεων.

Το 1992 λίγο πριν την εκλογική ήττα του πατέρα Bush, η τότε πολιτική ηγεσία του Πενταγώνου είχε διοχετεύσει στον τύπο τη σύνταξη ενός non-paper στρατηγικής –με βασικούς προσυπογράφοντες τους Cheney και Wolfowitz- που πρότεινε μια αμερικανική μεταψυχροπολεμική στρατηγική σαφούς ηγεμονικού χαρακτήρα, όπως αυτή που περιγράφηκε ανωτέρω. Το εν λόγω σχέδιο είχε απορριφθεί ως υπερβολικά ριζοσπαστικό από τότε πρόεδρο Bush και τον Σύμβουλο Εθνικής Ασφαλείας του, στρατηγό Brent Scowcroft. Το 1997 η φιλοσοφία του κειμένου αυτού αναδημοσιεύεται ως πρόταση στρατηγικής μιας σειράς υπό-απασχολούμενων «λεγεονάριων» του Ψυχρού Πολέμου από το νεο-συντηρητικό think-tank *Project for a New American Century*.

Μεταξύ των 25 προσωπικοτήτων που το προσυπογράφουν κανείς θα βρει την σημερινή πολιτική ηγεσία του Αμερικανικού Πενταγώνου. Μερικά χρόνια μετά ορισμένες από τις πλέον «ριζοσπαστικές» προτάσεις του εν λόγω κειμένου υιοθετούνται από το ρεπουμπλικανικά ελεγχόμενο Κογκρέσο μέσα από τον νόμο για την ανατροπή του Σαντάμ Χουσεΐν (Iraq Freedom Act-1998) και τον νόμο για την κατασκευή της αντιπυραυλικής ασπίδας προστασίας (National Missile Defense Act-2000). Η σχετική απειρία και η θεσμική ανασφάλεια του Προέδρου Bush Jr. σε συνδυασμό με την εύκολη επικράτηση των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν και το πρωτοφανές ψυχολογικό κλίμα φόβου που κατέλαβε την γραφειοκρατική και πολιτική ηγεσία των ΗΠΑ μετά την 11ή Σεπτεμβρίου, έδωσαν την κατάλληλη ευκαιρία στο υπερσυντηρητικό κέντρο εξουσίας γύρω από τον αντιπρόεδρο Cheney να επιβάλλει την δική του agenda.

Η ένωση των δυο πόλων εξουσίας ανάμεσα στο Cheney και τον Rumsfeld επέτυχε ουσιαστικά να «απαγάγει» την αμερικανική στρατηγική αναφορικά, απομονώνοντας και στην συνέχεια εξωβελίζοντας τον ΥΠΕΞ Colin Powell από το στενό κύκλο των προεδρικών συμβούλων. Ταυτόχρονα παραβίασε την αμεροληψία των πληροφοριών που παρήγαγε η CIA και κυρίως *περιορίσε στο ελάχιστο την επιρροή του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας (ΣΕΑ) στο σχεδιασμό και τη διαχείριση του μεταπολεμικού Ιράκ έως και τα*

τέλη του 2003. Στο σημείο αυτό η εν λόγω διανδρία υπερέβη τα εσκαμμένα. Ο Cheney άρχισε να εκλαμβάνει το ΣΕΑ και την Condolezza Rice ως λίγο πολύ δεδομένους και αυτό αποτελούσε προσωπική αμφισβήτηση προς τον ίδιο τον προέδρο Bush.

(γ) Το Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας (εφεξής ΣΕΑ): υπο την πρύτανη του Πανεπιστημίου Stanford, *Dr. Condolezza Rice*, που είχε υπηρετήσει στην προεδρία του Πατέρα Bush ως ειδική σύμβουλος του Προέδρου επι θεμάτων Σοβιετικής Ένωσης κανονικά θα έπρεπε να αποτελέσει το νευραλγικό κέντρο αποφάσεων της αμερικανικής υψηλής στρατηγικής. Ωστόσο, το ειδικό βάρος του Αντιπροέδρου Cheney και κατ'επέκταση του Doland Rumsfeld, όπως και η εριστική προς την Rice συμπεριφορά του Colin Powell δεν άφησαν πολλά περιθώρια στην Σύμβουλο Εθνικής Ασφαλείας διαδραματίσει τον κατεξοχήν ρόλο του θεματοφύλακα των Προεδρικών προτεραιοτήτων.

Η ενδο-κρατική ισχύς του ΣΕΑ βρίσκεται άλλωστε σε άμεση συνάρτηση με την προσωπική επιρροή του Προέδρου στο σύστημα. Όταν άρχιζε η Προεδρία Bush Jr. αυτή βρισκόταν σε ιστορικό ναδίρ. Σταδιακά μετα την 11ή Σεπτεμβρίου και μετά την τραγική αποτυχία του Πενταγώνου να διαχειριστεί το μετα-Σανταμικό Ιράκ, η κατάσταση άλλαξε υπερ της Rice και του ΣΕΑ αλλά τότε ήταν πολύ αργά για να διορθωθούν τα λάθη των νεο-συντηρητικών. Η Δρ. Rice αποτελούσε ήδη απο το 1998 την εξ'απορρήτων του 42ού προέδρου των ΗΠΑ, θέση που κατέλαβε τόσο ως στενή οικογενειακή φίλη της οικογενείας Bush όσο και ως η επικεφαλής της ομάδας των ειδικών συμβούλων (*The Volcanos Group*) που είχαν αναλάβει τη γεωστρατηγική επιμόρφωση του τότε προεδρικού υποψηφίου George Bush Jr.

Η Rice ως εκ τούτου αποτέλεσε και αποτελεί –μαζί με τον διάδοχο της στην ηγεσία του National Security Council, Stephen Hadley- την παλαιότερη και ισχυρότερη παρουσία στον εσωτερικό προσωπικό κύκλο (inner circle) του προέδρου και του ευρύτερου οικογενειακού του περιβάλλοντος. Η Rice δεν ασπάστηκε ποτέ τον ζήλο ορισμένων Νεο-Συντηρητικών περι προώθησης της δημοκρατίας ως μέσο διασφάλισης της ειρήνης και της διάπλασης του διεθνούς συστήματος κατ'εικόνα του εσωτερικού πολιτικού συστήματος των ΗΠΑ, ιδέες που ιστορικά τουλάχιστον ανήκουν περισσότερο στην Γουίλσονική (Wilsonian) πτέρυγα του Δημοκρατικού κόμματος και την γραφειοκρατική νοοτροπία ορισμένων ομάδων του State Department. Η Rice είναι σαφές τέκνο του αμερικανικού πολιτικού ρεαλισμού, προερχόμενη απο την παραδοσιακή σχολή του ρεπουμπλικανικού ορισμού του εθνικού συμφέροντος που ακολουθεί την γεωπολιτική θεώρηση των Alexander Hamilton, John Adams, Theodore Roosevelt, Richard Nixon και Henry Kissinger.

Η αντίληψη αυτή δεν εκλαμβάνει τις ΗΠΑ ως την αυτοκρατορική δύναμη του πλανήτη, αλλά ως την επικεφαλής ενός συστήματος ισορροπίας δυνάμεων του οποίου οι ΗΠΑ ηγούνται, χωρίς να το ηγεμονεύουν. Επιδιώκουν την πρωτοκαθεδρία και όχι την ηγεμονία. Υπο την άποψη αυτή οι ΗΠΑ εξακολουθούν να δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην αναγκαιότητα της σύναψης στρατηγικών συμμαχιών και αναγνωρίζουν τα όρια –ηθικά, στρατιωτικά, και οικονομικά- της αμερικανικής ισχύος. Δεν επιθυμούν την άσκοπη εμπλοκή και χρήση αμερικανικών δυνάμεων στο εξωτερικό, εκτός και αν πρόκειται για την υπεράσπιση ζωτικών αμερικανικών συμφερόντων (Κορέα, Ταϊβάν, Σαουδική Αραβία/Κουβέιτ, NATO), και έχουν μια αλλεργική αντίδραση σε οτιδήποτε σχετίζεται με την λογική της ανοικοδόμησης των εθνών (nation-building) ιδίως όπως αυτή επιχειρήθηκε από την κυβέρνηση Clinton στην Βαλκανική κατά τη δεκαετία του 1990.

Η Rice δούλεψε όσο κανείς άλλος για την ιδέα της Αμερικανό-Ρωσικής προσέγγισης και αναγνώρισε το ιδιαίτερο βάρος της Ρωσίας για τις ΗΠΑ μετά την 11ή Σεπτεμβρίου, διαδραματίζοντας έναν πολύ σημαντικό ρόλο για την γραφειοκρατική υποστήριξη/διάχυση της προσωπικής συνεννόησης Bush-Putin τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την Τσετσενία. Τόσο η ίδια, όσο και ο πρόεδρος Bush κράτησαν σημαντικές αποστάσεις από τις έντονες επικρίσεις που δεχόταν κατά καιρούς ο πρόεδρος Putin από υψηλόβαθμα στελέχη του State Department –συμπεριλαμβανομένου του κ.Powell- για την πολιτική που ακολουθούσε έναντι των αντιπάλων του στο εσωτερικό της χώρας (σύλληψη Khodorkovsky Οκτώβριος 2003) και φυσικά έναντι της Τσετσενίας και δεν επέλεξαν ουσιαστικά να πιέσουν με την «καραμέλα» του εκδημοκρατισμού τον Πούτιν κατά την πρόσφατη συνάντησή τους στην Μπρατισλάβα στις 24 Φεβρουαρίου 2005.

Παράλληλα η ίδια η Rice δεν δίστασε να «συγκρουστεί» με τον Donald Rumsfeld αναφορικά με την εξαιρετικά επικίνδυνη περιοδία του στην Υπερκαυκασία τον Δεκέμβριο του 2003, όταν λίγο έλλειψε να τινάξει στον αέρα το όλο κλίμα της αμερικανο-ρωσικής προσέγγισης «παίζοντας» δημοσίως με την ιδέα της εγκατάστασης μόνιμων αμερικανικών βάσεων στη Γεωργία και το Αζερμπαϊτζάν. Ωστόσο, η σημαντικότερη τομή στις σχέσεις του Προέδρου και του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας με το δίδυμο Cheney-Rumsfeld αφορούσε το ζήτημα του Ιράκ.

Αν και η Rice έριξε την αποφασιστική ψήφο υπέρ της στρατιωτικής επέμβασης στο Ιράκ, η ανικανότητα με την οποία οι Rumsfeld και Cheney χειρίστηκαν την μεταπολεμική κατάσταση στο Ιράκ, υποχρέωσε την Rice να προσπαθήσει να περισώσει την κατάσταση προτού αυτή κοστίζει την επανεκλογή του δικού της πολιτικού προϊσταμένου. Η σταδιακή μεταφορά της πολιτικής εποπτείας του Ιράκ από το Πεντάγωνο στο Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας (ΣΕΑ) ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2004 μετά από την πρωτοφανή «πρωτοβουλία» του Υφυπουργού Αμύνης Paul Wolfowitz να ανακοινώσει (Δεκέμβριος 2003) –χωρίς να συνεννοηθεί με την Rice- την εξαίρεση μιας σειράς κρατών-πιστωτών του Ιράκ από τα συμβόλαια ανοικοδόμησης της χώρας που θα χρηματοδοτούνταν από το Αμερικανικό Πεντάγωνο.

Η διαδικασία αυτή επιταχύνθηκε με την επανεμπλοκή των Ηνωμένων Εθνών (Μάρτιος 2004) στη διαδικασία του πολιτικού σχεδιασμού για το μέλλον του Ιράκ και κορυφώθηκε μετά και την προσωπική ζημία που υπέστη ο κ. Rumsfeld λόγω των βασανιστηρίων στις φυλακές του Abu Ghraib. Σημειολογικά αυτή η μετατόπιση του γραφειοκρατικού κέντρου βάρους από το Πεντάγωνο και το γραφείο του Αντιπροέδρου στο ΣΕΑ, κατεφάνη από την βίαιη αποσύνδεση των ΗΠΑ από τον «εκλεκτό προστατευόμενο» των κ.κ. Rumsfeld, Wolfowitz και Perle στο Ιράκ, και επικεφαλής του αντι-Σανταμικού Ιρακινού Εθνικού Συμβουλίου, κ. Ahmad Chalabi. *Όσο αυξανόταν η προσωπική εμπιστοσύνη του προέδρου Bush Jr. στις ικανότητες του τόσο ισχυροποιούνταν και η θέση της Rice ενδογραφειοκρατικά.*

Συμπερασματικά λοιπόν πρέπει να επισημανθούν τα ακόλουθα:

(α) Η υπουργοποίηση της Rice δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση αναβάθμιση ή ενίσχυση των νεο-συντηρητικών «ιεράκων» που «φωλιάζουν» στο περιβάλλον του αντιπροέδρου κ. Cheney και του υπουργού αμύνης κ. Rumsfeld. Η Rice άλλωστε ουδέποτε ενστερνίστηκε την φιλοσοφία τους. Τουναντίον, δεδομένου ότι ο πρόεδρος Bush ακολούθησε την εισήγηση της Rice υπέρ του Stephen Hadley, απορρίπτοντας την αντιπρόταση του Cheney για την κάλυψη της θέσης από τον προσωπάρχη του, Lewis Libby, η υπουργοποίηση της Rice μάλλον αποτέλεσε σημαντικό πλήγμα για τους υπερσυντηρητικούς ριζοσπάστες της παρελθούσας τετραετίας, άσχετα με την εντύπωση που είχε αρχικά δημιουργηθεί στην πλειοψηφία του Δημοκρατικού Κόμματος και των Ευρωπαϊκών Πρεσβειών της Ουάσινγκτον.

Η επιλογή του Robert Zoellick ως το νούμερο δύο και του Nicolas Burns (πρέσβη των ΗΠΑ στο ΝΑΤΟ) ως το νούμερο τρία του ΥΠΕΞ επιβεβαιώνουν αυτήν ακριβώς τη δυναμική. Αντίστοιχα η απομάκρυνση έως τον Ιούνιο του 2005 του νούμερο τρία του Πενταγώνου, Douglas Feith, του πλέον ακραίου από τους νεοσυντηρητικούς ιέρακες, ο οποίος είχε μάλιστα διατελέσει (1996-1999) και σύμβουλος του Ισραηλινού πρωθυπουργού Νετανιάχου (συμβουλευοντας τον να ανατρέψει τον Σαντάμ),¹ καταδεικνύει την πρώτη σημαντική ήττα των νεοσυντηρητικών στις ενδογραφειοκρατικές ισορροπίες της Ουάσινγκτον.

Η δεύτερη σημαντική ήττα των νέο-συντηρητικών εντοπίζεται στη «χρυσή εξορία» δύο εκ των σημαντικότερων πόλων επιρροής του συστήματος Cheney-Rumsfeld στο επίπεδο των αναπληρωτών υπουργών και των υφυπουργών. Η πρώτη και η λιγότερη σημαντική «εξορία», αφορά την επιλογή του προέδρου Bush να προτείνει για πρέσβη των ΗΠΑ στον ΟΗΕ τον υφυπουργό Εξωτερικών για θέματα Ελέγχου των Εξοπλισμών και Διεθνούς Ασφαλείας, John Bolton. Ο Bolton κατά την τετραετία Powell στο Foggy Bottom έκανε ότι του ήταν δυνατόν για να παρεμποδίσει όσες πρωτοβουλίες του Υπουργού Εξωτερικών μπορούσε να παρεμποδίσει και συμπαρατάχθηκε ενεργά με τους Rumsfeld και Cheney κατά του Powell αναφορικά με το ζήτημα του Ιράκ. Μετά την επανεκλογή Bush τον περασμένο Νοέμβριο ο Bolton με την υποστήριξη του Cheney επιχείρησε να καταλάβει την νούμερο δύο θέση στην ιεραρχία του State Department.

Η Rice αρχικά αρνήθηκε να ικανοποιήσει αυτή του τη φιλοδοξία και εν συνεχεία μηχανεύτηκε την απομάκρυνση του από το ΥΠΕΞ. Το προσωπικό στυλ και η όλη του ιδιοσυγκρασία του Bolton τον τοποθετούν στον ακριβή αντίποδα της φιλοσοφίας και του τρόπου λειτουργίας του ΟΗΕ για τον οποίο ο ίδιος έχει εκφραστεί με ιδιαιτέρως κολακευτικά λόγια στο παρελθόν. Το 1994 είχε δηλώσει ότι «εάν το κτίριο του ΟΗΕ έχανε 10 ορόφους δεν θα το πρόσεχε κανένας». Το 2000 πρότεινε να καταργηθούν τα δικαιώματα αρνησικυρίας όλων των μονίμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας εκτός φυσικά των ΗΠΑ διότι «αυτή είναι η πραγματική αντανάκλαση της κατανομής ισχύος στον κόσμο, ενώ όταν οι ΗΠΑ αποχώρησαν από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, ο Bolton δήλωσε ότι «αυτή υπήρξε η πιο ευτυχισμένη ημέρα της κυβερνητικής μου υπηρεσίας».²

Η δεύτερη, πολύ πιο σημαντική, αλλά και περισσότερο αμφίβολη «χρυσή εξορία» αφορά τον υπαρχηγό του Donald Rumsfeld, και του ανθρώπου που μετά την 11ή Σεπτεμβρίου είχε προτείνει να βομβαρδιστεί το Ιράκ και όχι το Αφγανιστάν στη κρίσιμη σύσκεψη του Camp David στις 27 Σεπτεμβρίου 2001.³ Η πρόταση διορισμού του Paul Wolfowitz ως επικεφαλής της Παγκόσμιας Τράπεζας προκάλεσε την σκωπτική αντίδραση των περισσότερων Ευρωπαίων, εκτός των Βρετανών, που ελέγχουν και το 30% των ψήφων στο Διοικητικό Συμβούλιο της Παγκόσμιας Τράπεζας. Οι Γερμανοί μάλιστα υπήρξαν ιδιαιτέρως κριτικοί στις δηλώσεις τους για την υποψηφιότητα Wolfowitz. Στην περίπτωση όμως που τον υπερψηφίσουν θα διώχνουν από την ιεραρχία του Πενταγώνου τον σημαντικότερο αντίπαλο της Ευρω-Αμερικανικής προσέγγισης, τον στρατηγικό αρχιτέκτονα του ιρακινού φιάσκο, προλειπώντας παράλληλα το έδαφος για ενδεχόμενη αντικατάσταση ακόμη και του ίδιου του Rumsfeld μετά από μερικά χρόνια.⁴ Αυτή η διάσταση έχει προφανώς διαφύγει της προσοχής πολλών ευρωπαίων, και δη ελλήνων παρατηρητών και αναλυτών.⁵

(β) Η τοποθέτηση Rice δεν ζημιώνει το κύρος του ΥΠΕΞ. Τουναντίον ενδυναμώνει σε πρωτοφανή βαθμό εδώ και δεκαπέντε περίπου χρόνια το ειδικό ενδο-γραφειοκρατικό βάρος του State Department. *Για τα επόμενα τέσσερα χρόνια, όταν η ΥΠΕΞ των ΗΠΑ δεσμεύεται ενώπιον των συνομιλητών της οι τελευταίοι θα γνωρίζουν ότι οι δεσμεύσεις της αυτές απηχούν σε μεγάλο βαθμό τις δεσμεύσεις του Προέδρου Bush, κάτι που δεν ίσχυε σε καμία περίπτωση με τον Colin Powell.* Κάτι τέτοιο έχει να συμβεί σε αυτόν το βαθμό από την υπουργοποίηση του Henry Kissinger (1973), όταν ο τότε πρόεδρος Ford δέχθηκε την εισήγηση Kissinger (1975) να διοριστεί ως επικεφαλής του Συμβούλιου Εθνικής Ασφαλείας ο έως τότε αναπληρωτής του, ταξίαρχος Brent Scowcroft. *Η Rice καθίσταται ως εκ τούτου ιστορικά η δυναμικότερη Υπουργός επί των Εξωτερικών της τελευταίας 35ετίας μετά τον Henry Kissinger.*

(γ) Η τοποθέτηση της εξ απορρήτων του στο νευραλγικό πόστο ενός αναβαθμισμένου ΥΠΕΞ από την πλευρά του Προέδρου Bush σηματοδοτεί τη βαρύτητα που θα αποδοθεί στη διπλωματική οδό από τη νέα κυβέρνηση. Μετά το ιρακινό φιάσκο, ακόμη και αν οι Cheney και Rumsfeld επιθυμήσουν μια αντίστοιχη στρατιωτική εμπλοκή έναντι της Βορείου Κορέας, της Συρίας ή του Ιράν, κάτι τέτοιο είναι εξαιρετικά δύσκολο να συμβεί με την Rice στο τιμόνι του State Department. **Δεύτερου τύπου πολεμική εμπλοκή –στα μεγέθη του Ιράκ- από την πλευρά των ΗΠΑ μέσα στην επόμενη τετραετία θα πρέπει να αποκλείεται εφόσον αυτή δεν υποστηριχθεί έμπρακτα από την πλειοψηφία των Ηπειρωτικών δυνάμεων της Ευρώπης, πρωτοστατούσης είτε της Γαλλίας είτε (το πιθανότερον) μιας**

Χριστιανοδημοκρατικής Γερμανίας μετά το 2006, ειδικότερα όταν το Λονδίνο συμμετέχει προς το παρόν στον ευρωπαϊκό συνασπισμό. Από την άλλη πλευρά το ευρωπαϊκό consensus θα πρέπει να στηρίξει την πλειοψηφία των πρωτοβουλιών της Rice τουλάχιστον όσον αφορά την διαγραφή σημαντικού μέρους των χρεών της σανταμικής διακυβέρνησης.

Η δυνητική επαναδραστηριοποίηση της προεδρίας Bush σχετικά με την επίλυση του Παλαιστινιακού αποτελεί *το πρώτο αλλά και το ευκολότερο σημείο σύγκλισης* μεταξύ των δύο ακτών του Ατλαντικού. Σε κάθε περίπτωση η οποιαδήποτε πρωτοβουλία γεφύρωσης του εύρω-ατλαντικού χάσματος θα έχει πολύ μεγαλύτερες πιθανότητες να επιτύχει με την Rice ως Υπουργό Εξωτερικών, αν και αυτό θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την εξέλιξη της ιρακινής διεκυστίνδας. Μια σημαντική αρχή καλύτερης συνεννόησης έχει ήδη γίνει και θα πρέπει να στηριχθεί από ευρωπαϊκής πλευράς και πέραν του συμβολικού επιπέδου προκειμένου να ισχυροποιηθεί η τάση παραγκωνισμού των νεοσυντηρητικών στην Ουάσινγκτον, παρά το γεγονός ότι οι Ευρωπαίοι δεσμεύθηκαν να εκπαιδεύσουν ως Ε.Ε. μόλις 800 πολιτικά στελέχη του Ιράκ και να επενδύσουν –ως NATO- το πενιχρότατο ποσό των 4.000.000\$ στο πρόγραμμα εκπαίδευσης των ιρακινών στρατιωτών.

(δ) Αναφορικά με τη Βαλκανική, δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι η Rice υπήρξε μια απο τις πλέον δριμύς κριτικούς του βομβαρδισμού του Κοσόβου επειδή ακριβώς δεν μπορούσε να διαγνώσει το ζωτικό εθνικό συμφέρον των ΗΠΑ πίσω απο αυτήν την στρατιωτική επέμβαση. Η Rice ως ακραιφνής εκπρόσωπος της Realpolitik θεωρούσε και θεωρεί τη Βαλκανική ως ζώνη όπου δεν διακυβεύεται πλέον κανένα ζωτικό συμφέρον των ΗΠΑ, ιδιαιτέρως μετά την πτώση του Μιλόσεβιτς (2001) και τη διασφάλιση (2004) των αμερικανικών βάσεων μεταστάθμευσης στην Κωνσταντζα (Ρουμανία) και το Σαράφοβο (Βουλγαρία).

Υπο την Rice αναμένεται να επιταχυνθεί η απόσυρση των Αμερικανικών στρατευμάτων απο την περιοχή, αρχής γενομένης απο τη Βοσνία, και θα αποτραπεί κάθε ενδεχόμενο επαναδέσμευσης τους. Κάτι τέτοιο συνεπάγεται ότι η Βαλκανική αναγνωρίζεται απο τις ΗΠΑ ως ζώνη ευρωπαϊκής πρωτοκαθεδρίας και απομακρύνεται το ενδεχόμενο αναγνώρισης ενός ανεξάρτητου και ταυτόχρονα ενιαίου Κοσσυφοπεδίου απο την Ουάσινγκτον, *εφόσον βέβαια κάτι τέτοιο αποτελέσει και την κοινή πολιτική των πέντε κορυφαίων ευρωπαϊκών δυνάμεων που εμπλέκονται άμεσα στην περιοχή*, και εν προκειμένω της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Βρετανίας και κατά δεύτερο λόγο της Ιταλίας και της Ελλάδος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

- (1) Joe Klein, “The end of Rose-Petal Fantasies”, *TIME*, 7/2/2005, σελ.23
- (2) Όλες οι εν λόγω δηλώσεις από το άρθρο του James Carney, “Bush’s Bomb Thrower”, *TIME*, 21/3/2005, σελ.27.
- (3) “The World Bank: Wolf at the Door”, *The Economist*, 19/3/2005, σελ.13.
- (4) Οι Michael Duffy & Elaine Shannon του περιοδικού *TIME* αναφέρουν χαρακτηριστικά, «the two top aides to Defense Secretary Donald Rumsfeld- Wolfowitz and policy chief Douglas Feith, who created a special intelligence office to iron out what hard-liners believed to were imperfections in the CIA’s too evenhanded work-will be departing the policymaking area...without, those guys on point, he moves much more carefully. His aides say he would like to remain in place at least through the rest of the year», στο Michael Duffy & Elaine Shannon, “Condi on the Rise: The New Secretary of State is dazzling audiences, abroad-and outmaneuvering her rivals at home”, *TIME*, 28/3/2005, σελ.17-19, σελ.19.
- (5) Ελένη Μπέλλη, «Από τον ΜακΝΑμάρα στον Γούλφοβιτς», *Ημερησία*, 19/3/2005, σελ.34 και «Επίδειξη Πυγμής Μπούς στην Ευρώπη: Οι Επιλογές των Ακραιοίον Γούλφοβιτς και Μπόλτον για την Παγκόσμια Τράπεζα και τον ΟΗΕ δυσχεραίνουν τη διατλαντική προσέγγιση», *Καθημερινή*, 20/3/2005, σελ.10. Ο Αλέξης Παπαχελάς αναγνωρίζει την διάσταση ισχυροποίησης της Rice αλλά καταλήγει και αυτός στο συμπέρασμα ότι «η αποστολή της κ.Ράις στην Ευρώπη υπονομεύεται από την προώθηση του κ.Γούλφοβιτς στην κορυφή της Παγκόσμιας Τράπεζας,». Αλέξης Παπαχελάς, «Επίθεση Φιλίας με...γεράκια», *Το Βήμα*, 20/3/2005, σελ.Α25.

*** Μεγάλο μέρος του εν λόγω πονήματος έχει δημοσιευθεί ως Υπηρεσιακό Υπόμνημα του Τομέα Γεωστρατηγικών και Αμυντικοπολιτικών Αναλύσεων του Ινστιτούτου Αμυντικών Αναλύσεων τον Νοέμβριο του 2004.**

**** Ο κ.Τσακίρης υπήρξε μεταπτυχιακός υπότροφος του Ιδρύματος Fulbright στο National Security Studies Program του Πανεπιστημίου Georgetown.**